

Oslo, 2. februar 2020

Fiskeri- og sjømatminister Geir Inge Sivertsen
Nærings- og fiskeridepartementet

Gratulerer med jobben som fiskeri- og sjømatminister!

Naturvernforbundet ønsker deg lykke til i din nye jobb. Vi lover at vi kommer til å følge tett opp den jobben du og resten av regjeringen gjør.

Det er store muligheter, men også store miljøutfordringer, i havet. Nedenfor følger en punktliste med noen av de viktigste temaene vi mener det er avgjørende at du som ny fiskeri- og sjømatminister tar tak i:

- Stans volumøkningen i oppdrettsnæringen.
- Reduser volumet oppdrettsfisk i de mest belastede områdene.
- Få på plass en plan for å få all oppdrett inn i lukkede anlegg.
- Forby all bruk av giftige og farlige lusemidler. Ikke bruk økologisk fremmede og genetisk farlige arter til lusebekjempelse.
- Si nei til oppdrett i og inntil nasjonale laksefjorder og -vassdrag.
- Reduser oppdrettsnæringens store, økologiske belastning på kyst- og fjordøkosystemer samt vassdragene våre.
- Bidra til å styrke vernet av ville laksefisker.
- Bidra til å etablere tilfredsstillende marint vern i tråd med 10-prosent-målet i konvensjonen for biologisk mangfold (CBD).
- Etabler flere fredningsområder for hummer og kysttorsk.
- Foreslå prioriterte arter og utvalgte naturtyper knyttet til marine økosystemer.
- Styrk sårbare fiskebestander gjennom bedre og biologisk basert forvaltning.
- Få på plass faglig sterkere kystsoneplaner, og etabler et sterkere kystfiskerifokus.
- Stans havforsøplingen fra fiske- og oppdrettsindustrien.
- Etabler aktive og ambisiøse planer for å bekjempe mikroplast i havet.
- Bidra til betydelig styrking i arbeidet mot faunakriminalitet, slik som ulovlig hummer- og laksefiske samt kommersiell fiskekriminalitet.

Norskekysten er en av de lengste, vakreste og mest varierte i verden. Her finnes store, verdifulle ressurser og økosystemtjenester som er svært viktige å ivareta. Et levende og sunt kystmiljø er en forutsetning for bevaring av naturmangfold, kystkultur, næringsutvikling, opplevelser og rekreasjon. Dette enorme matfatet trues av plastforsøpling, taredød, kongekrabbeinvasjon, kysttorskollaps, færre hummere, rødspetter og ål, mye og forskjellig forurensning fra oppdrett, store oljesøl fra skipsulykker og også nedslamming, overgjødsling og gjengroing av alger i havner og ved badeplasser. Og dersom oljeindustrien får etablere seg i enda flere sårbare områder, vil mange holde pusten i frykt for hva som kan skje.

Nesten tusen av artene på rødlista hører til i havet, i fjæra og langs kysten. Fjordnatur står på oversikten over truede naturtyper på grunn av mangfoldet av trusler og manglende kunnskap.

Norge har forpliktet seg gjennom internasjonale avtaler til å forvalte havressursene forsvarlig, men likevel er mange arter i havet sterkt truet. Norge har etter hvert opparbeidet seg et renommé som en foregangsnaasjon når det gjelder god fiskeriforvaltning. Når det gjelder oppdrett, så er det en svært viktig næring, men en næring som påfører våre økosystemer stor økologisk belastning. Naturvernforbundet mener oppdrettsnæringen må bli mye mer bærekraftig, noe som krever en langt bedre miljøstyring og strengere miljøkrav. Dette må du som fiskeriminister ta tak i. Vi minner i den sammenhengen om at den nordatlantiske villaksen har vært i meget stor tilbakegang gjennom mange år, blant annet som følge av omfattende vannkraftutbygging, og bestanden er halvert de siste 30 årene. Oppdrettsnæringen legger et ytterligere betydelig press på laksen, som vi har et internasjonalt ansvar for å bevare. Mye av miljøansvaret for å sikre langsiktig overlevelse for våre ville laksefisker ligger hos deg som fiskeriminister, fordi oppdrettsnæringen i dag er den største trusselen mot disse artene.

Lakselus

Særlig viktig er det å håndtere bedre de økologiske konsekvensene fra oppdrettsnæringen, som har betydelig belastning på økosystemer og biologisk mangfold. Vi vet at de unormale mengdene av lakselus i mange områder skyldes oppdrett. I og inntil oppdrettslokalitetene blir antall lus mangedoblet i forhold til naturlig bestand, og slike lusemengder blir dermed dødelige for både sjørret og villaks. Masseproduksjon av lus i oppdrettsanlegg er av forskerne definert som den største trusselen mot sjørret, som oppholder seg i våre fjordsystemer nesten hele livet (Vitenskapelig råd for lakseforvaltning, Temarapport nr. 7-2019). Lusa dreper også mye smolt, og vi vet nå at utvandringssvinduet varierer fra elv til elv, samtidig som smolt fra ei elv kan vandre ut i en relativt bred tidshorisont. Det er akutt avgjørende å redusere lusenivået, men avlusningene som benyttes, er ikke tilfredsstillende i forhold til den store trusselen som lusa utgjør mot ville laksefisker.

Vi er også svært bekymret for at trafikklyssystemet kun ser på lus som indikator. Samtidig er terskelen for hva som er akseptabel påvirkning, satt altfor høyt. Når så mye som 29 prosent av laksen i ei elv kan drepes av lus uten at det får konsekvenser for oppdrettsnæringen, så forblir villaksen den store taperen. En av dine forgjengere skrudde attpåtil ut den røde pæra i trafikklyset, der rødt lys skulle tilsi reduksjon i oppdrett. Da går det ekstra galt. Når det kun er gult og grønt lys, så vil miljøbelastningen være altfor stor. Tersklene for lyssetting må senkes betydelig, rød pære må skrus inn igjen, og flere faktorer må også underlegges trafikklyssystemet om dette skal være et hjelpemiddel der også sektoransvaret for miljø ivaretas innenfor oppdrettsnæringen. Vi imøteser dette framtidige arbeidet. Vi ber om at det biologiske kunnskapsgrunnlaget for oppdrettsnæringas totale økologiske fotavtrykk tillegges langt mer betydning om dette systemet skal kunne fungere etter intensjonen.

Lusemidler

Naturvernforbundet har ved en rekke anledninger påpekt den trusselen som ulike lusemidler har på naturmiljøet. Hydrogenperoksid er stadig i fokus, fordi det er dokumentert at stoffet har drepende effekt på reker. Fremdeles kan hydrogenperoksid tømmes fra brønnbåter og ned i gyteområder for alle andre arter enn kysttorsk, noe vi mener er en uakseptabel praksis. Forskjellige rekearter er nøkkelarter i våre kyst- og fjordøkosystemer.

Naturvernforbundet har bedt om at myndighetene må totalforby bruken av de kitinhemmende lakselusmidlene teflubenzuron og diflubenzuron i oppdrettsnæringen, stoffer som også hindrer skalldannelse hos ville reker. Vi har også etterspurt et totalforbud mot kombinasjonsbruk av stoffer som har dokumentert alvorlige, negative

miljøkonsekvenser. Det dreier seg blant annet om kombinasjonsbruken av deltametrin og azametifos, som har forårsaket stor, dokumentert dødelighet på hummer.

Bruk av leppefisk, særlig bergnebb, grønngylt og berggylt, er blitt svært vanlig. Biologisk avlusing kan ha fordeler, men også store ulemper. Økologisk sett er overbeskatning av leppefisk i en del lokaliteter svært uheldig for resten av det økosystemet der fisket pågår. I tillegg flyttes artene over sine økologiske grenser og vil være økologisk fremmede arter når de rømmer fra merdene i sine nye lokaliteter. Nå fiskes 28 millioner leppefisker årlig til bruk i oppdrett. Men dette kan også ha uheldige sider fordi artene har begrenset naturlig forflytning og er oppdelt i mange små delpopulasjoner. Når store mengder leppefisk flyttes over store geografiske avstander, inkludert import fra Sverige og kanskje Danmark og Skottland, så kan de overføre sykdom, og det kan være genetisk uheldig. Bruk av leppefisk må derfor underlegges mye strengere kontroll enn i dag. Det kan også stilles etiske spørsmål ved å bruke 28 millioner dyr årlig på denne måten, for så å destruere dem etter bruk.

Den genetiske innblandingen av rømt oppdrettslaks i våre lakseelver er også dokumentert å være langt mer omfattende enn vi tidligere trodde. Innkrysning av rømt oppdrettslaks i villaksbestander regnes som en av de største truslene mot villaksen. Ifølge Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (VRL) har rømt oppdrettslaks allerede påvirket genetikken til 66 prosent av 175 undersøkte elver. Dette er svært alvorlig. Vi vet at rømt oppdrettslaks både kan konkurrere ut villaks og endre villaksens genetikk – som igjen kan føre til redusert produksjon av laks – samt at rømt oppdrettslaks kan overføre sykdom til villaksen i elva. Rømming er langt fra under kontroll, og i 2019 var det igjen en voldsom økning i antall rømte oppdrettslaks. Vi vil også påpeke at det foreligger dokumentasjon av betydelige mørketall.

Det er også store avrenninger i form av fôr, medisiner, sykdom og ikke minst avfallsstoffer fra oppdrettsnæringen i tillegg til stor og skadelig lakselusproduksjon samt utslipp av farlige lusekjemikalier. Alle disse utfordringene tas ikke nok på alvor, men vi forventer at du som ansvarlig for å gjøre oppdrettsnæringen mer bærekraftig tar tak i alle disse utfordringene.

Løsningen på mange utfordringer er at kun lukkede anlegg må få lov å etablere seg i framtiden. Produksjonen i dagens åpne merder må på sikt også over i lukkede anlegg.

Nasjonale laksefjorder og -vassdrag

I Norge har vi 52 nasjonale laksevassdrag og 29 nasjonale laksefjorder. Stortinget har opprettet disse for å gi et utvalg av de viktigste laksebestandene særlig beskyttelse. I de små laksefjordene, som ble vesentlig redusert i forhold til det opprinnelige fagbaserte forslaget, er det vanskelig å se noen konkret effekt av verneregimet. Det vil være naturlig å utvide de små laksefjordene for bedre å kunne ivareta vårt internasjonale ansvar for villaksen.

I laksefjordene skal det blant annet ikke etableres nye matfiskanlegg for laksefisk, og eksisterende virksomhet vil bli underlagt særskilte krav til rømmingssikring og sykdomskontroll. Likevel ser vi etablering av slike anlegg inntil laksefjordgrensen, for eksempel i Altafjorden. Det er en uheldig utvikling som er klart negativ for villaksen. Også andre laksevassdrag og -fjorder er negativt påvirket på tross av vernet, blant annet veibygging langs og brokryssing over det nasjonale laksevassdraget Gaula i Trøndelag.

Vi ber deg styrke vernet av nasjonale laksefjorder og -vassdrag, både store og små, med nødvendige utvidelser basert på ville laksefiskers biologi og leveområder.

Marint vern

Omtrent 0,13 prosent av Norges samlede havområder er så langt vernet. Tar vi med områder som er opprettet som marint beskyttede områder etter havressursloven, er 0,3 prosent vernet eller beskyttet. FNs bærekraftsmål er i tråd med naturmangfoldmålene fra Aichi om å verne 10 prosent av havet før 2020. Dette er mål Norge er politisk forpliktet til å oppfylle, men som vi er svært langt unna å nå – og som vi mangler planer for. Her må flere nasjonalparker etableres, og det trengs vern av andre verdifulle økosystemer.

Vi ber konkret om at du bidrar til å få sikret vern av Børgin og Skarnsundet i Trøndelag, to fjordområder som er dokumentert med svært høye og spesielle biomangfoldverdier, der begge allerede er ferdig utredet. Mange andre områder står på lista, og som nevnt skulle 10 prosent marint vern etableres innen 2020 ifølge Aichi-målene. Det greier ikke Norge, men du har som ny fiskeri- og sjømatminister et ansvar for å bidra til at Norge innfrir vernemålet snarest.

Hummer- og kysttorskfredningsområder

Etablering av hummer- og kysttorskfredningsområder er en svært viktig og virksom strategi for å styrke disse artene, som er svært hardt presset mange steder. Dette regimet må utvides betydelig, og vi ber deg om raskt å ta tak i og øke etableringen av disse gode virkemidlene for bestandsstyrking i mange flere områder. Kystbefolkningen mange steder lovpriser slike fredningsområder fordi forskning og overvåking viser at hummer og torsk bygger seg raskt opp etter noen få år med fredning. Kombinert med fagbasert forvaltning styrker dette disse truede artene/delbestandene.

Prioriterte arter og utvalgte naturtyper

Dette er et viktig virkemiddel i naturmangfoldloven. Målet for artene er at de skal ivaretas på lang sikt, og at de forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige områder. Målet for utvalgte naturtyper er å bevare truet natur, og at spesielle naturtyper som er viktige for å ta vare på naturmangfoldet, bevares. Per i dag er ingen arter eller naturtyper knyttet til det marine miljøet valgt ut. Verdifulle naturtyper som korallrev, delta, ålegrasenger og arter som hummer, storskate, vanlig uer og ål vil det være naturlig at du bidrar til å få prioritert raskt for å sikre verdifull havnatur.

Fiskeripolitikk

Naturvernforbundet mener at fiskeressursene må komme lokalbefolkning og kystsamfunn til gode, og betingelsene for et levende kystfiske, med lokal foredling av ressursene, må bestå. Du må sikre at historiske rettigheter gjennom fiske- og miljølovgivningen opprettholdes, samt hindre at det gis fordeler til den havgående flåten og fiske med store industritrålere, som fører til et mindre miljøvennlig fiske. En spredt struktur for landing av fiskeressursene legger til rette for et mer miljøvennlig fiske, hvor ressursene tas i land og bearbeides der den fiskes. Denne strukturen må opprettholdes, og leveringsplikten for trålerne i de nordligste fylkene må bestå.

Forvaltningen av de fleste kommersielle bestandene er bra, og på flere områder er Norge et foregangsland i god fiskeriforvaltning. Dette må videreføres og styrkes ytterligere, og Naturvernforbundet oppfordrer deg til å bidra til at Norge spiller en enda mer aktiv rolle for å formidle god forvaltning til våre fiskeripolitiske samarbeidsland.

Naturvernforbundet vil likevel understreke følgende: Vi må være mer forsiktige med sårbare fiskebestander og innføre fangststopp på truede arter med bestandsnedgang.

Dagens regler tillater overføring av kystfiskekvoter fra fartøy ned til 11 meter til snurrevadtrålere opp til 65 meter som fryser fangstene om bord. Dette bidrar til

nedbygging av den helårsdrevne kystfiskeflåten som leverer fersk fisk til mange av småsamfunnene langs kysten. Dette innebærer også overføring av kvoter fisket på miljøvennlige passive redskaper til aktiv snurrevadtrål, noe Naturvernforbundet mener er uheldig. Omleggingen fører til en økning i klimagassutslippene, som er tre ganger så høye for trålere enn for kystfiskefartøyer som fisker med passive redskaper.

De ordinære trålerne er henvist utenfor seksmilsgrensa og den havgående autolineflåten utenfor firemilsgrensa, mens det tillates snurrevadtrålerne å fiske helt inn til fjordlinja. Dette mener vi er dårlig forvaltning fordi resultatet er overbeskatning av kysttorsk, og det gir i tillegg forverrede driftsforhold for den mindre kystfiskeflåten som leverer fersk fisk med ressursvennlige redskaper nært land.

Marin forsøpling og faunakriminalitet

Marin forsøpling har hatt et meget sterkt fokus de siste årene. Store mengder plastforurensing og annen type forurensing kommer fra fiske- og oppdrettsindustrien. Det er også en betydelig mengde garn og andre fiskeredskaper som mistes hvert år, og som står som spøkelsesredskaper og dreper store mengder fisk og noe sjøfugl. Vi ber deg ta et krafttak innenfor næringene for å bidra til en betydelig redusering av alle typer forurensing fra dine industrier. Dette er avgjørende for å sikre havet som et framtidig rent og produktivt matfat.

Det er også behov for enda større oppmerksomhet på ulovlig fiske. De siste årene har politi, Statens naturoppsyn (SNO) og kystvakt beslaglagt store mengder ulovlige garn og hummerteiner. Ulovlig redskaper går særlig utover laks, sjørørret og hummer, og problemet med ulovlig fangst og fiske er omfattende. Ulovlig kommersielt fiske er også et tema som det er viktig at statsråden holder et særdeles våkent øye på, og vi ber deg også bidra til å forsterke oppsyn og kontroll av ulovlig fiske og til at Økokrims fiskepoliti er enda tettere på faunakriminalitet og økonomisk kriminalitet knyttet til marint miljø.

Avslutning

Vi ønsker deg lykke til i arbeidet og bistår gjerne til at vi får en så god politikk som trengs på ditt område som fiskeri- og sjømatminister.

Vi ber samtidig om et møte for å gi flere innspill på de nevnte sakene.

Med vennlig hilsen
Naturvernforbundet

Silje Ask Lundberg
leder